

Walter Hallstein: diplomaatti ja Euroopan nopean yhdentymisen puolestapuhuja

Walter Hallstein 1901 - 1982

Walter Hallstein oli Euroopan komission ensimmäinen puheenjohtaja ja toimi tehtävässä vuosina 1958–1967. Hän oli vankkumaton Eurooppa-aatteen kannattaja ja Euroopan yhdentymisen puolestapuhuja.

Euroopan komission puheenjohtajan tehtävässä Hallsterin pyrki vauhdittamaan sisämarkkinoiden toteuttamista. Hän oli innostava ja vakuuttava johtaja, jonka työ edisti yhdentymistä vielä puheenjohtajakauden jälkeenkin. Hallsteinin kaudella yhdentyminen eteni suurin harppauksin.

Hallstein toimi Saksan ulkoministeriön valtiosihteerinä 1950-luvulla. Hän sai kansainvälistä mainetta opistaan, jonka perusajatuksena oli nuoren demokraattisen valtion liittäminen osaksi Länsi-Eurooppaa. Tämä ns. Hallsteinin oppi muokkasi Saksan ulkopoliittikkaa useiden vuosien ajan.

Lapsuus ja nuoruus ja sotakokemukset

Walter Hallstein syntyi 17. marraskuuta 1901 Lounais-Saksassa sijaitsevassa Mainzin kaupungissa protestanttisen rakennustarkastajaisän perheeseen. Oppikoulun käytyään Hallstein opiskeli oikeustiedettä ja valtio-oppia Bonnissa, Berliinissä ja Münchenissä. Hallstein valmistui vuonna 1925 ja aloitti työt professorin avustajana Berliinin yliopistossa. Vuonna 1927 Hallstein pääsi tentaattoriksi Pohjois-Saksassa sijaitsevaan Rostockin yliopistoon, ja vuonna 1929 hän sai pätevyys toimia yliopistolehtorina. Vuotta myöhemmin hänet nimitettiin yksityis- ja yritys oikeuden professoriksi. Hallstein toimi tässä tehtävässä seuraavat kymmenen vuotta, minkä ansiosta hänestä tuli alansa asiantuntija, arvostettu tutkija sekä kansainvälistä mainetta niittänyt luennoitsija. Sitten Hallstein siirtyi professoriksi Frankfurtin yliopistoon, mistä hänet värvättiin vuonna 1942 Saksan armeijaan hänen natsisminvastaisuudestaan huolimatta. Liittoutuneiden miehitettyä Saksan vuonna 1944 Hallstein vietiin sotavankileirille Yhdysvaltoihin. Hän perusti leiriin ”yliopiston” opettaakseen vankitovereilleen lakiasioita ja kertoakseen näille heidän oikeuksistaan.

Sodan jälkeen Hallstein nimitettiin Frankfurtin yliopiston varakansleriksi, ja vuonna 1948 hänet kutsuttiin Georgetownin yliopistoon vieraillevaksi luennoitsijaksi. Hallstein oli yksi ensimmäisistä saksalaisista yliopistolehtoreista, joita kutsuttiin luennoimaan amerikkalaisiin yliopistoihin. Amerikan-kokemukset vahvistivat Hallsteinin näkemystä siitä, että Saksan pitäisi olla mukana kansainvälisissä aloitteissa, joilla pyrittiin lähentämään demokraattisten maiden suhteita toisen maailmansodan jälkeen. Hänen mukaansa Saksan oli ehdottomasti liityttävä kansainvälisiin yhteisöihin, kuten YK:hon ja Natoon, jotta maa voisi palauttaa paikkansa kansainvälisessä toiminnassa.

Euroopan hiili- ja teräsyhteisö

Taitavana diplomaattina Hallstein oli tietoinen Euroopan yhdistymistarpeesta, ja hänellä oli erityisosaamista ja -kokemusta alalta. Niinpä Saksan tuolloinen liittokansleri Konrad Adenauer päätti nimittää Hallsteinin johtamaan valtuuskuntaa, joka johti

neuvotteluja Euroopan hiili- ja teräsyhteisön perustamisesta vuonna 1950 järjestetyssä Schumanin kokouksessa. Hallstein teki tuolloin läheistä yhteistyötä ranskalaisen kollegansa Jean Monnet'n kanssa. Sekä Hallstein että Monnet huomasivat nopeasti olevansa yhtä mieltä siitä perusajatuksesta, että Euroopan oli yhdenmukainen voidakseen nousta uuteen menestykseen.

Vuonna 1951 liittokansleri Adenauer nimitti Hallsteinin valtiosihteeriksi Saksan ulkoministeriöön. Tässä tehtävässä Hallstein osallistui EHTY:n perustamisen lisäksi myös pyrkimyksiin perustaa Euroopan puolustusyhteisö, joka yhdistäisi Länsi-Euroopan maiden puolustusbudjetit, sotavoimat ja sotapolitiikat. Hallstein osallistui myös Israelin kanssa käytyihin neuvotteluihin korvausten maksamisesta juutalaisille sekä vaikutti merkittävästi Saksan ulkosuhteita koskevaan strategiaan. Vuonna 1955 päätettiin tiukasta poliittisesta linjasta, joka tuli myöhemmin tunnetuksi Hallsteinin oppina. Sen mukaan Länsi-Saksa ei solmisi diplomaattisia suhteita yhteenkään sellaiseen maahan, joka tunnusti Saksan demokraattisen tasavallan (Itä-Saksa, DDR).

Euroopan talousyhteisö

Euroopan puolustusyhteisön perustamishanke kaatui vuonna 1954, mitä Hallstein piti erittäin suurena ja todellisena uhkana Saksan ja koko Länsi-Euroopan turvallisuudelle. Neuvostoliiton olisi nimittäin helpompi lisätä vaikutustaan jakautuneessa Euroopassa. Näin ollen Hallstein keskitti energiansa poliittisen yhdentymisen sijasta taloudelliseen yhdentymiseen. Hallsteinista tuli vankkumaton Euroopan yhdentymisen ja Euroopan talousyhteisön perustamisen puolestapuhuja. Ensimmäiset askeleet kohti taloudellista yhdentymistä sekä ihmisten, palvelujen ja tavaroiden vapaata liikkuvuutta otettiin vuonna 1955 Messinan kokouksessa. Hallstein kannatti alun perin sitä, että yhdentymisen ulotettaisiin koskemaan kaikkia aloja niin pian kuin mahdollista. Tuon ajan poliittiset realiteetit saivat hänet kuitenkin myöntämään, että jäsenvaltioiden markkinoiden asteittainen yhdentymisen olisi sittenkin parasta kaikkien kannalta. Rooman sopimus tuli voimaan vuonna 1958, jolloin Hallstein valittiin myös Euroopan talousyhteisön komission ensimmäiseksi puheenjohtajaksi.

Komission puheenjohtaja

Hallstein oli toki jo tuohon päivään mennessä ymmärtänyt, ettei yhdentymisen tapahtuisi niin nopeasti kuin hän olisi ehkä toivonut. Tästä huolimatta hän toimi komission puheenjohtajana ollessaan tärkeänä taustavoimana tulevassa yhdentymis-prosessissa. Hänen puheenjohtajakaudellaan, niin kutsutulla Hallsteinin kaudella, alettiin esimerkiksi koota eurooppalaisia lakeja, jotka vaikuttivat myöhemmin suuresti kansalliseen lainsäädäntöön. Hallstein puolusti Euroopan liittovaltiota, jolla olisi voimakas komissio ja parlamentti (jotta unioni ei jäisi aina toiseksi kansallisten hallitusten rinnalla). Näin ollen hänen näkemyksensä Euroopan yhteisön tavoitteista oli selvä: Euroopan olisi yhdistyttävä, kuten 9. toukokuuta 1950 annetussa Schumanin julistuksessa oli todettu. Ranskan presidentti De Gaulle näki kuitenkin asiat toisin: Hallstein kannatti liittovaltiomallia, jossa suuri osa kansallisesta vallasta luovutettaisiin unionille. De Gaulle puolestaan katsoi, että Euroopan pitäisi valita valtioliittomalli ja muodostaa "valtioiden Eurooppa", jossa jäsenvaltioilla olisi enemmän valtaa. Tähän perusajatukseseen liittyvät näkemyserot vahvistivat mielipideeroja myös muissa asioissa Ranskan hallituksen ja muiden jäsenvaltioiden välillä. Tilanne johti lopulta vuonna 1965 niin kutsuttuun tyhjän tuolin kriisiin, kun Ranska veti edustajansa kaikista yhteisön toimielimistä. Tilanne ratkesi vasta sitten, kun osapuolet saivat kompromissisopimuksen aikaiseksi.

Euroopan komission puheenjohtaja Hallstein pitämässä puhetta Alankomaissa vuonna 1965.

Ilman Hallsteinin energisyyttä, diplomaattisia neuvottelutaitoja ja vakuuttavuutta Euroopan yhdentymisen ei olisi voinut edetä yhtä nopeasti kuin mitä se oli hänen kaudellaan edennyt.